

DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2024-284-4-5-14>

УДК 658:338.246

ПРОБЛЕМАТИКА ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНІЗАЦІЯХ

Галгаш М.Р.

ISSUES OF FORMATION OF SAFETY-ORIENTED MANAGEMENT IN ORGANIZATIONS

Halhash M.R.

Визначено, що в час військових конфліктів, економічних криз, природними катаклізмами, невизначених ризиків тощо проблематика пов'язана із безпекою організацій є найбільш актуальною. Показана актуальність дослідження предметної області з формування безпекоорієнтованого управління в організаціях. Обґрунтовано, що безпекоорієнтовані організації в нестабільних умовах є гарантими функціонування загальної національної економіки, а також гарантими економічної стабільності та фінансової стабільності. Визначено основні засади та проблематику формування безпекоорієнтованого управління в організаціях. Приведені різні моделі управління, виходячи з корпоративної культури як і окремих країн, так і певних підприємств. Визначено зв'язок між моделлю управління та формою власності підприємства.

Визначено напрями впровадження системи безпекоорієнтованого управління в організаціях та сферу виникнення конфліктів усередині організації, з точки зору різних підходів до системи управління. Ідентифіковано чинники, які впливають на безпекоорієнтованість управління, зокрема, різні підходи до інновацій в діяльності виконавців та підрозділів, різні погляди на критерій збільшення вартості підприємства, різний характер організаційної культури. Сформульовано робочі дослідницькі гіпотези щодо впливу ключових чинників на безпекоорієнтованість підприємства.

Обґрунтовано доцільність аналізу безпекоорієнтованості управління на основі концептуальних положень класичної, неокласичної, інституційної та неінституційної економічних шкіл та відповідних теоретичних концептів. Показано, що всередині організацій можуть виникати протиріччя і конфлікти між менеджментом організації, які обумовлені різною природою відносин до середовища

функціонування організації та раціонального співвідношення безпекової та ринкової складових розвитку підприємства. Запропоновано структурування суб'єктів управління організації та виділено їх три типи: з домінуванням орієнтації на зовнішнє середовище (СУДОЗС); з домінуванням орієнтації на внутрішнє середовище (СУДОВС); без домінуючої орієнтації (СУБДО).

Ключові слова: безпекоорієнтоване управління, менеджмент організації, конфлікти, внутрішнє середовище, зовнішнє середовище, управління, типологія, гіпотеза.

Вступ. Формування безпекоорієнтованого управління в організаціях в умовах нестабільного зовнішнього середовища та нових викликів стало сьогодні ключовим чинником існування та розвитку. В умовах нестабільності будь-якої організації необхідно сформувати таку систему управління, яка, з одного боку, буде стійкою до зовнішнього негативного впливу, з іншого – гнучкою та адаптивною до зовнішніх змін. Керований розвиток у організації такої властивості, як безпекоорієнтованість, дасть змогу гнучко реагувати на зовнішні ризики, відповідати кон'юктурі ринку і ефективно працювати в умовах соціальних, економічних, політичних та інших загроз для організації.

Метою статті є визначення та структурування проблематики формування безпекоорієнтованого управління в організаціях. Для досягнення цієї мети в статті запропоновано підхід до ідентифікації основних конфліктів і протиріч в

організаціях, який базується на структуруванні суб'єктів управління в організації.

Аналіз досліджень та публікацій. В прикладному контексті питання формування безпекоорієнтованого управління є актуальним стосовно організацій будь-якої форми власності, втім з позицій автономності та самостійності рішень, наслідків та ризиків від їхнього втілення, безпекоорієнтованість є більш важливою характеристикою саме для організацій та підприємств приватного сектору, оскільки останні мають меншу підтримку з боку державних інституцій, а рівень ризику та наслідків для суб'єктів управління приватних організацій вбачається набагато більшим. Питання формування безпекоорієнтованого управління в організаціях не є абсолютно новим для сучасного менеджменту та теорії управління і частково розкриті, зокрема такими науковцями, як Є. Овчаренко[11], І. Хома[9], Г. Козаченко[10], Т. Зубко[4] та О. Герасименко [8]. Серед іноземних науковців слід зазначити наукові здобутки, які в тому або іншому контексті дотичні до цієї тематики, зокрема наукові праці Д. Приярсона[2], Д. Норта[14], Р. Коуза[15] та Г. Саймона[16] та інших.

Виклад основного матеріалу. Взаємозв'язок між інституційною структурою організацій, конфліктами та безпекою є одним із ключових питань сучасного безпекознавства та менеджменту. Зокрема, на думку Є. Овчаренко, цілі підприємства, фірми та організації (як різних сутностей) мають різну природу та певну ієрархічність, а наявність інститутів та інституціонального впливу зумовлює як обмеження у встановленні цілей, так і їх принципіву конфліктність [13].

Аналіз сутності понять «підприємство», «організація» та «фірма» показує, що всередині будь-якої фірми має місце конфлікт підприємства (як економічного об'єкта) та організації (як певного упорядкування структури та діяльності економічного об'єкта). Природа цього конфлікту пояснюється тим, що підприємство прагне до збільшення власних прибутків та охоплення більших ринків збуту власної продукції, тоді як організація прагне збереження ієрархічної системи управління та певного порядку. Саме цей конфлікт (етапи його розвитку, рівень виникнення та інші параметри) слід враховувати при формуванні безпекоорієнтованого управління в організації. Особливо гостро зазначені явища проявляються в організаціях з приватною формою власності (які здебільшого орієнтовані на отримання максимальних фінансових результатів). На це впливають наступні фактори:

1. Менеджерами в організаціях з приватною формою власності здебільшого є наймані працівники, які несуть відповідальність за гроші бенефіціарів цих підприємств, на відміну від організацій, наприклад з державною формою власності, де менеджмент організації, як правило призначається державою через уповноважені органи чи наглядову раду.

2. Організації з приватною формою власності на відміну від державних мають власну місію, мету та відповідні завдання і, як правило, прагнуть до збільшення прибутку через оптимізацію продаж та ціни, мінімізацію витрат, розширення збуту, рекламі, задоволення потреб клієнта тощо (в цілому це різні варіанти цінкових товарних та інших стратегій підприємства). В свою чергу від власного прибутку та фінансових результатів приватних організацій залежить їх подальше функціонування та розвиток, на відміну від організацій державної форми власності або неприбуткових організацій, у яких головна мета – це досягнення тих чи інших результатів важливих для держави, досягнення певних соціальних цілей тощо.

3. Характер послуг та продуктів, які надають організації приватної власності, має свою специфіку. Спосіб їх надання відрізняється від способу надання послуг та продуктів в організаціях державної форми власності, оскільки він залежить більшою мірою від кон'юктури ринку.

Отже, цілі діяльності та підходи до управління для державних та приватних організацій будуть відрізнятися. Відповідно і чинники, які будуть впливати на безпекоорієнтованість управління в цих організаціях будуть мати певні відмінності. До таких чинників можна віднести, зокрема, різні підходи до інновацій в діяльності виконавців та підрозділів, різні погляди на доцільність урахування критерію збільшення вартості підприємства, різний характер організаційної культури тощо. Цей комплекс чинників є достатньо всеохоплюючим та ще потребує свого детального аналізу та дослідження. В цій публікації зроблено загальний огляд зазначеної проблематики.

Безпекоорієнтованість управління в організації буде впливати на рівень самостійності окремих виконавців та команд, підрозділів в структурі управління, рівень інноваційності та креативності в роботі. Досвід практичної діяльності показує, що збільшення безпекоорієнтованості пов'язано зі збільшенням в системі управління тенденції до централізації, та, відповідно зменшення інноваційності окремих бізнес-процесів та бізнес-моделі в цілому. Приклади цих процесів можна побачити зокрема на кейсі Apple Inc., яка

переважно має демократичний стиль управління та займає перше місце у рейтингу найбільш інноваційних компаній за версією Boston Consulting Group [26], досліджуючи стиль управління інших компаній з рейтингу, то можна помітити що переважна їх більшість має ліберальний стиль управління. Однак, слід зауважити що виключенням є Tesla Inc., яка має змішаний стиль, це можна пояснити персоналістським підходом до управління інноваціями, який є унікальним за своєю суттю. Отже, гіпотетично більшість безпекоорієнтованих організацій обмежені у своєму підході до інновацій та творчості у підходах до вирішенні управлінських завдань. Це буде першою робочою дослідницькою гіпотезою, яка потребує подальшої перевірки для українських організацій та підприємств.

Безумовно існує взаємозв'язок між безпекоорієнтованістю та вартістю підприємства. Можливі різні погляди на взаємовплив безпекоорієнтованості та вартості підприємства, як одного із ключових довгострокових критеріїв діяльності. Це пов'язано з тим, що з одного боку, збільшення безпекоорієнтованості буде означати меншу схильність до ризику та зменшення прибутку та зменшення вартості, але в довготривалій перспективі це може давати менший (миттєвий та короткостроковий) але більш стабільний (протягом тривалого періоду) сумарний прибуток.

Формування безпекоорієтованого управління в організації безумовно сприятиме зростанню вартості організації в довготривалій перспективі. Це може бути другою робочою дослідницькою гіпотезою для українських організацій та підприємств, яка потребує подальшої перевірки.

Поширеною думкою є те, що управління ризиками значно сприяє приватним і державним організаціям у створенні та захисті вартості (зокрема про це зазначено у [1,4]). В зазначеному контексті вчені часто розглядають функцію безпеки як допоміжну функцію, а не можливість ділового партнерства з додатковою вартістю, яка може забезпечити цінність зосередитися на тому, щоб допомогти організації збалансувати управління можливостями та мінімізацією ризику [1]. Втім, у керівників практиків з приватного сектору існує думка, що таке ставлення до безпекоорієтованого управління з боку організації не є доцільним, оскільки безпека в багатьох приватних організаціях є найбільш важливою складовою. В свою чергу, державні організації можуть мати сподівання на сторонню підтримку у випадку зовнішніх ризиків та загроз, з боку держави, фондів тощо.

Окрім інноваційності та вартістю організації, важливим чинником безпекоорієтованості є втілена в організації та системі управління організаційна культура. Значний вплив організаційної культури на безпекоорієтованість управління в організації також є однією з робочих дослідницьких гіпотез для подальшої перевірки. Можливість формування безпекоорієтованого управління в організації, як і ефективність впровадження ризик-менеджменту в організації, буде критично залежати від її культури, яка виявляється в організаційному процесі прийняття рішень [2]. Отже, культура в безпекоорієтованому управлінні відіграє дуже значну роль у будь-якій моделі управління, і нею не слід знехтувати, оскільки вона значно впливає на успіхи організації. З цього приводу слід звернутися до різних моделей управління, в яких організаційна культура втілюється та реалізується по різному.

Відомо щонайменше дві найбільш поширені моделі управління, які виходять з культури управління: японська (східна) та англо-саксонська (західна) [3]. Більше того, на думку Є. Овчаренко наукові галузі, у межах яких досліджується проблематика економічної безпеки підприємства, є принципово різними у пострадянських країнах та країнах з розвинутою ринковою економікою, таких як США, Німеччина, Японія тощо, де окремо досліджуваним є рівень національної (федеральної) безпеки, а безпека діяльності суб'єктів мікрорівня – підприємства або окремої особи – досліджується відповідними науками у розрізі функціональних складових безпеки: ризикологією, фінансовим менеджментом, інформаційним менеджментом, менеджментом персоналу, юридичними науками тощо [13].

Рівень організаційної культури в різних моделях управління буде впливати як на загальну схильність до ризику та автономію у прийнятті рішень, так і на наявність у персоналу певних навичок та існування внутрішніх умов для їх реалізації. З цього приводу, деякі дослідники звертають увагу на те, що однією із суттєвих проблем ефективного впровадження ризик-орієтованого управління у системі економічної безпеки підприємства є низький рівень у працівників підприємств навичок з прийняття управлінських рішень на основі оцінки того чи іншого ризику [8].

Натомість, саме приватні підприємства можуть мати проблеми з впровадженням доцільної та відповідної підприємству моделі управління, оскільки вона може бути впроваджена неефективними рішеннями з боку керівників підприємств, тоді як державні підприємства можуть мати не лише контроль, а й підтримку і консультування з боку держави. В свою чергу, неприбуткові

організації з боку їх донорів, які досить часто підбирають керівників для таких організацій, які відповідають їх очікуванням та мають відповідний досвід впровадження ефективної моделі управління. Це можна побачити на прикладі більшості організацій Східної Європи, які застосували лише зовнішню форму англо-саксонської моделі управління, але фактично лишили ту саму бюрократичну пострадянську систему управління. Отже, відсутність ефективної моделі управління може бути значною проблемою для формування системи безпекоорієнтованого управління.

Проблема поєднання, або точніше пошуку раціонального співвідношення безпекової та ринкової складових розвитку підприємства ще потребує свого вивчення. Не завжди формування та функціонування системи безпекоорієнтованого управління сприятиме збільшенню конкурентоспроможності підприємства, натомість іноді з міркувань насамперед економічної безпеки підприємства, впроваджуються методи які можуть знижувати позиції підприємства на ринку, щоб запобігти ризикам які можуть завдати більше шкоди, ніж вигоди отримані від більш ефективної конкурентоспроможності за рахунок безпеки. Раціональне співвідношення між безпекоорієнтованістю і конкурентоспроможністю підприємства слід відшукувати в сфері виникнення конкурентних переваг. Оскільки важливим показником конкурентоспроможності економічного об'єкта будь-якого рівня є наявність у нього конкурентних переваг, тобто якостей, які відсутні чи менш виражені у суперника. Саме конкурентні (порівняльні) переваги, які є ключовим поняттям теорії конкуренції, визначають ринкову позицію суб'єкта конкуренції [5]. Цей аналіз буде дотичним до наукових розвідок класичної, неокласичної, інституційної та неоінституційної економічних шкіл та пов'язаний з теоретичними концептами, які включають поняття корисності, поведінки, трансакцій, витрат контролю тощо.

Виходячи з досліджень таких науковців, як Дуглас Норт [14], Рональд Коуз [15] та Герберт Саймон [16], які зробили великий внесок в неоінституціоналізм та біхевіоризм, можна визначити що ринкова економіка може вступати у певні протиріччя з «економікою організації». Біхевіоризм передбачає, що економічна діяльність починається вже усередині організації. Згідно з дослідженнями Герберта Саймона близько 80% економічної діяльності в США припадає на діяльність безпосередньо усередині організації [16], відповідно це може вступати у протиріччя з неокласичною теорією, згідно якої основна діяльність підприємства відбувається на ринку, де економічні суб'єкти конкурують між собою та взаємодіють

через обмін зі споживачами. Важливо згадати таке поняття неоінституціоналізму, як трансакційні витрати.

Трансакційні витрати передбачають, що окрім безпосередньо ринкових витрат, тобто витрат на збут продукції, її реалізації на ринку, існують також трансакційні витрати. Трансакційні витрати – множина витрат, які витрачаються на ведення бізнесу [14]. Вони передбачають витрати на пошук інформації, контроль якості та виконання й укладання контрактів. Згідно з неоінституційною теорією, врахування і регулювання трансакційних витрат є не менш важливим, а іноді і більш важливим, ніж інших факторів.

Виходячи з аналізу здобутків класичної, неокласичної, інституційної та неоінституційної економічних шкіл та концепцій поведінкового аспекту сучасного менеджменту, пропонується здійснювати структурування суб'єктів управління організації та виділенні їх трьох типів: з домінуванням орієнтації на зовнішнє середовище (СУДОЗС); домінуванням орієнтації на внутрішнє середовище (СУДОВС); без домінуючої орієнтації (СУБДО). Фрагмент типології менеджменту організації відповідно до сфер інтересів та напрямів діяльності із зазначенням відповідного домінування орієнтації, складений на основі аналізу публікацій [17-25] наведено у таблиці.

Отже, на основі запропонованого структурування суб'єктів управління організації, менеджмент організації може мати домінуючу орієнтацію на зовнішнє середовище, внутрішнє середовище або взагалі не мати домінуючої орієнтації. Якщо менеджмент організації орієнтований на внутрішнє середовище, керівники та виконавці більше спираються під час діяльності на витрати контролю. Натомість, менеджмент організації орієнтований на зовнішнє середовище більше зацікавлений у максимізації прибутку від продажів та захоплення нових ринків збуту, спираючись таким чином на максимізацію прибутку.

Таким чином СУДОЗС, СУДОВС та СУБДО усередині однієї організації, спираючись на різні методології під час виконання власної ролі в інтересах організації, можуть вступати у конфлікт або певні протиріччя. В більшому ступені це стосується приватних підприємств, оскільки головна мета таких підприємств – максимізація прибутку та розширення ринків збуту. Підприємства з приватною формою власності мають невід'ємний інтерес щоб побачити успіх швидкого розвитку. При цьому для всіх організацій сьогодні стає більш важливим не винятково отримання максимального прибутку та швидке зростання вартості.

Таблиця

**Типологія менеджменту організації відповідно до сфер інтересів та напрямку діяльності
(фрагмент, складено на основі [17-28])**

Сфера діяльності менеджменту	Суб'єкти менеджменту	Домінуючий напрям аналізу та управлінського впливу	Характер управлінської діяльності та обов'язки	Мета управлінської діяльності	Сфера інтересів (виходячи з системи мотивації)
1	2	3	4	5	6
Маркетинг - менеджмент	Головний маркетолог, директор з маркетингу, відділ маркетингу, відділ із збуту, відділ із реклами, відділ із закупівель, відділ із продажів	СУДОЗС	Планування, ціноутворення, просування й розподіл ідей, товарів та послуг[18].	Здійснення обмінів на ринку[18].	Доля ринку, кон'юнктура ринку, об'єми продажів, потреби споживача
Екологічний менеджмент	Екологічна служба підприємства	СУДОЗС	Забезпечення виконання вимог природоохоронного законодавства, попередження ускладнень з контролюючими органами в сфері екології, забезпечення сталого економічного розвитку в умовах жорстких екологічних вимог та конкуренції, створення іміджу підприємства як екологічно чистого [20].	До мети діяльності можна відносити: забезпечення контролю за станом навколишнього природного середовища; підготовка статистичних звітів щодо обсягів викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти, утворених та розміщених відходів; оформлення дозволів на викиди; розрахунок зборів за забруднення навколишнього природного середовища; розробка екологічних програм тощо [20].	Сталий розвиток, екологічна безпека, вплив на екологію, раціональне природокористування
Інноваційний менеджмент	Директор з розвитку та інновацій, департамент інноваційної діяльності, відділ інновацій	СУДОЗС	Постійне оновлення асортименту продукції та послуг; оновлення і створення нових виробничих систем; розроблення і реалізація стратегії і тактики боротьби за лідерство на основі концентрації зусиль і ресурсів на найперспективніших напрямках розвитку техніки, технології, потреб, ніш і сегментів ринку; підпорядкування діяльності всіх підрозділів виробничих систем режиму складного відтворювального конвеєра нововведень [22].	Ефективне управління процесом розроблення, упровадження, виробництва та комерціалізації інновації, при цьому важливим моментом є синхронізація функціональних підсистем, удосконалення координуючих дій операційної системи виробництва, управління персоналом і здійснення контролю за інноваційним процесом [23].	Інновації, інвестиційна діяльність, наукова діяльність, продукт
Менеджмент якості	Відділ якості і контролю, департамент якості, керівник відділу якості	СУДОВС	Стимулювання і збереження стилю керівництва, що сприяє забезпеченню якості; забезпечення цінностей, світогляду і	1) Насамперед – якість, а не короткочасні прибутки; 2) головне – споживач, тобто перебування свідомості на точку зору іншої сторони;	Якість продукції, задоволені потреби споживача, людські ресурси, організація управління

Продовження табл

1	2	3	4	5	6
			поведінки, що сприяють поліпшенню якості [28].	3) наступний етап виробничого процесу – споживач твоєї продукції; 4) інформаційне забезпечення і застосування економіко-математичних методів; 5) людина в системі управління – залучення всіх без винятку працівників до процесу керування якістю; 6) функціональне управління [27].	
Кадровий менеджмент	Відділ кадрів, департамент людських ресурсів, голова відділу кадрів, департамент кадрового забезпечення, департамент кадрової політики, департамент персоналу	СУДОВС	Оцінка ефективності праці й діяльності людини, психофізіології праці, управління трудовими ресурсами, побудови системи управління персоналом, управління компетенцією, планування роботи з персоналом, методів визначення потреби в персоналі, нормування й обліку чисельності персоналу, технології управління, підвищення кваліфікації кадрів, управління соціальним розвитком організації [19].	До мети діяльності можна відносити: управління інноваціями в кадровій роботі; управління компетенціями; управління конфліктами; управління персоналом організації; управління поведінням; управління процесом вивільнення персоналу; управління за допомогою постановки цілей; управління стресами; управління трудовою адаптацією персоналу [19].	Людські ресурси, результативність окремих співробітників, умови праці, сфера зайнятості та ринок праці
Фінансовий менеджмент	Фінансовий директор, відділ фінансового забезпечення, департамент фінансового контролю, головний бухгалтер, головний економіст, бухгалтерія, планово-економічний відділ, фінансова служба, комерційна служба, економічна служба, комерційний директор	СУБДО	Аналіз і планування майнового та фінансового стану підприємства, забезпечення підприємства фінансовими ресурсами (управління джерелами ресурсів), розподіл фінансових ресурсів (інвестиційна політика та управління активами) [21].	Визначення та реалізація фінансової політики підприємства; інформаційне забезпечення; фінансове планування і прогнозування; аналіз і контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства з метою діагностики його фінансового стану; оцінювання інвестиційних проектів і формування портфеля інвестицій [21].	Фінансове становище, фінансова безпека, фінансовий розвиток, інвестиційна діяльність
Інформаційний менеджмент	Відділ з інформаційних технологій, служба технічної підтримки, департамент інформаційно-аналітичної підтримки	СУБДО	Управління за допомогою інформації; управління власне інформацією; управління процесами інформатизації, тобто управління інформаційними технологіями [25].	Забезпечення ефективного розвитку організації шляхом регулювання різних видів її інформаційної діяльності, переробка різноманітних інформаційних продуктів, вибір раціональних форм комунікацій, комп'ютерної техніки та ІТ [24].	Інформація, транзакції, статистика, інформаційна безпека

Висновки. Таким чином, глобальний світовий бізнес, інвестори, уряди країн та різні спільноти дедалі більше усвідомлюють необхідність сталого розвитку та пошуку компромісу між суспільними та приватними інтересами. Різні інституції усвідомлюють що їх здатність процвітати та зростати все більше залежить від існуванні

процвітаючої та сталої суспільства та рівня безпеки цього суспільства та окремих локальних спільнот. І навпаки, різні інституції розуміють що зростають соціальні проблеми і нерівність, зростає небезпека від можливої безповоротної шкоди навколишньому середовищу та інше. Все це вже має негативний суттєвий вплив на ланцюги

створення вартості, потоки капіталу та продуктивність працівників. Сталий розвиток становиться сьогодні однією з найважливіших основ для формування системи безпекоорієнтованого управління саме на приватних підприємствах, оскільки при формуванні такої системи врахування цілей сталою розвинутою – це дуже комплексний та важливий процес для будь-якої соціально-відповідальної організації.

Підводячи підсумки короткого викладення результатів дослідження, можна стверджувати про загальне визначення та структурування проблематики формування безпекоорієнтованого управління в організаціях. При формуванні системи безпекоорієнтованого управління слід враховувати ряд чинників, зокрема наявність різних підходів до інновацій в діяльності виконавців та підрозділів, різних поглядів на доцільність урахування критерію збільшення вартості підприємства, різного характеру організаційної культури тощо. Зазначений комплекс чинників є достатньо всеохоплюючим та ще потребує свого детального аналізу та дослідження, але наведене авторське уявлення в цілому описує проблематику формування безпекоорієнтованого управління в організаціях. Для конкретизації та актуалізації такого опису, запропоновано розглядати такі робочі дослідницькі гіпотези:

безпекоорієнтовані організації обмежені у своєму підході до інновацій та творчості у підходах до вирішенні управлінських завдань;

формування безпекоорієнтованого управління в організації сприятиме зростанню вартості організації в довготривалій перспективі;

значний вплив на рівень безпекоорієнтованості організації має організаційна культура.

Ці дослідницькі гіпотези потребують свого подальшого аналізу та обумовлюють структуру подальшого дослідження.

Оскільки безпекоорієнтоване управління в організації базується на структурованій взаємодії суб'єктів управління різного рівня, в статті приділено увагу цій взаємодії та підходу до ідентифікації основних конфліктів і протиріч між суб'єктами в організаціях. На основі аналізу конфлікту підприємства (як економічного об'єкта) та організації (як певного упорядкування структури та діяльності економічного об'єкта)

визначено фактори зазначеної взаємодії. Цей конфлікт (етапи його розвитку, рівень виникнення та інші параметри) слід враховувати при формуванні безпекоорієнтованого управління в організації.

Запропонований підхід до ідентифікації основних конфліктів і протиріч в організаціях базується на структуруванні суб'єктів управління в організації, яке побудоване на основі аналізу здобутків класичної, неокласичної, інституційної та неінституційної економічних шкіл та концепцій поведінкового аспекту сучасного менеджменту. Структурування суб'єктів управління організації пропонується здійснювати на основі виділення їх трьох типів: з домінуванням орієнтації на зовнішнє середовище (СУДОЗС); домінуванням орієнтації на внутрішнє середовище (СУДОВС); без домінуючої орієнтації (СУБДО). На основі запропонованого структурування суб'єктів управління організації, менеджмент організації може мати домінуючу орієнтацію на зовнішнє середовище, внутрішнє середовище або взагалі не мати домінуючої орієнтації. СУДОЗС, СУДОВС та СУБДО усередині однієї організації, спираючись на різні методології під час виконання власної ролі в інтересах організації, можуть вступати у конфлікт або певні протиріччя, та відповідно мати різний вплив на формування та функціонування безпекоорієтованого управління в організації.

Л і т е р а т у р а

1. F Stevens J. Enterprise Risk Management for the Safety Professional. 2007. No 560. P. 22. URL: <https://aeasseincludes.assp.org/proceedings/2007/docs/560.pdf> (date of access: 07.06.2024).
2. Dominicus S. P., Raden R. G., Charles R., et al. Risk management in private companies and public sector organizations: A preliminary comparative study. *Jurnal Organisasi dan Manajemen*. 2023. No 19(1). P. 256-272.
3. Ronald D. Japanese Capitalism, Anglo-Saxon Capitalism: How Will the Darwinian Contest Turn Out? in *Japanese Multinationals: Strategies and Management in the Global Kaisha*, Nigel Campbell and Fred Burton ed.s. London: Routledge, 1994. 20 p.
4. Зубко Т. Л. Економічна безпека підприємства: виклики XXI сторіччя : монографія. / Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2021. 420 с.
5. Дудар А. П., Федішін А. Я. Особливості формування конкурентної стратегії торгово-виробничої

- фірми. Сімферополь : Таврида. 2005. 182 с.
6. The current and potential role of institutional investors, companies, banks and foundations in sustainable development. *Private sector investment and sustainable development*. 2015. P. 4-5. URL: https://www.greenfinanceplatform.org/sites/default/files/downloads/resource/Private_Sector_Investment_and_Sustainable_Development.pdf (date of access: 07.06.2024).
 7. Живко З. Б. та ін. Організація та управління системою економічної безпеки підприємства : навч.-метод. посіб. Черкаси : Чабаненко, 2019. 120 с.
 8. Герасименко О. М. Ризик-орієнтоване управління в системі економічної безпеки підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 21.04.02. Київ, 2021. 667 с.
 9. Хома І. Б. Формування та використання систем діагностики економічної захищеності промислового підприємства : монографія / І. Б. Хома. – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2012. 504 с.
 10. Козаченко Г. В., Адаменко Т. М. Економічна безпека підприємства: аналіз наявних визначень. *Науковий вісник ПУЕТ. Серія: Економічні науки*. 2016. № 1(1). С. 69-79.
 11. Овчаренко Є. І. Сучасна економічна безпекологія: основні онтологічні протиріччя та напрями їх вирішення. *Бизнес Інформ*. 2016. № 11(466). С. 8-14.
 12. Потапюк І. П., Сазонова Т. О., Лисенко М. І. Конфлікт як загроза менеджменту економічної безпеки підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 2(25). С. 116-120. URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-2-22> (дата звернення: 07.06.2024).
 13. Овчаренко Є. І. Система економічної безпеки підприємства: формування та цілепокладання : монографія / Є. І. Овчаренко. – Лисичанськ : «ПромЕнерго», 2015. 483 с.
 14. North, Douglass C. Transaction costs, institutions, and economic performance. San Francisco, CA: ICS Press. 1992.
 15. Coase, Ronald H. The nature of the firm. Macmillan Education UK. 1995.
 16. Simon, Herbert A. The Sciences of the Artificial, reissue of the third edition with a new introduction by John Laird. MIT press. 2019.
 17. Гуророва О. О. Менеджмент організації : навч. посіб. Харків : ХНАУ, 2017. 267 с.
 18. Kotler P., Keller K. L., Ang S. H., Tan C. T., Leong S. M. Marketing management: an Asian perspective. London : Pearson, 2018.
 19. Пушкар З. М., Пушкар Б. Т. Кадровий менеджмент : навч. посіб. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. 210 с.
 20. Латишева О. В. Стан та напрями розвитку екологічного управління і екологічного менеджменту на підприємствах. *Культура народів Причорномор'я*. 2006. № 80. С. 86-89.
 21. Фінансовий менеджмент : підручник / [А. М. Поддєрьогін, Н. Д. Бабяк та ін] ; кер. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 2-ге вид., перероб. – Київ : КНЕУ, 2017. 534 с.
 22. Дудар Т. Г., Мельниченко В. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2008. 250 с.
 23. Уткіна Ю. М., Вісільова А. В. Інноваційний менеджмент на підприємствах. *Вісник економіки транспорту і промисловості*, 2014. № 46, С. 298-302.
 24. Власова Г. В. Інформаційний менеджмент та його місце в процесах і системах управління. *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики* : Зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 16-18 травня 2006 р. / Редкол.: Г. В. Боряк, Г. В. Власова, Л. А. Дубровіна, М. С. Слободяник та ін. Київ, 2006. 232 с.
 25. Матвієнко О. В. Основи інформаційного менеджменту : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 128 с.
 26. Boston Consulting Group. URL: <https://www.bcg.com/publications/2023/advantages-through-innovation-in-uncertain-times> (дата звернення: 04.08.2024)
 27. Момот О. І. Менеджмент якості та елементи системи якості : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 368 с.
 28. Підвищенна Н. В., Кубишина Н. С. Управління якістю продукції на промислових підприємствах. *Актуальні проблеми економіки та управління* : Зб. наук. праць молодих вчених. 2013.

References

1. F Stevens J. Enterprise Risk Management for the Safety Professional. 2007. No 560. P. 22. URL: <https://aeasseincludess.asp.org/proceedings/2007/docs/560.pdf> (date of access: 07.06.2024).
2. Dominicus S. P., Raden R. G., Charles R., et al. Risk management in private companies and public sector organizations: A preliminary comparative study. *Jurnal Organisasi dan Manajemen*. 2023. No 19(1). P. 256-272.
3. Ronald D. Japanese Capitalism, Anglo-Saxon Capitalism: How Will the Darwinian Contest Turn Out? in *Japanese Multinationals: Strategies and Management in the Global Kaisha*, Nigel Campbell and Fred Burton ed.s. London: Routledge, 1994. 20 p.
4. Zubko T. L. Economic security of the enterprise: challenges of the 21st century : monograph. / Kyiv : Kyiv national trade and economy university, 2021. 420 p.
5. Dudar A. P., Fedishin A. Ya. Peculiarities of the formation of a competitive strategy of a trade and production firm. Simferopol : Tavriada, 2005. 182 p.
6. The current and potential role of institutional investors, companies, banks and foundations in sustainable development. *Private sector investment and sustainable development*. 2015. P. 4-5. URL:

- https://www.greenfinanceplatform.org/sites/default/files/downloads/resource//Private_Sector_Investment_and_Sustainable_Development.pdf (date of access: 07.06.2024).
7. Zhivko Z. B. et al. Organization and management of the economic security system of the enterprise : educational and methodological manual. Cherkasy : Chabanenko, 2019. 120 p.
 8. Gerasimenko O. M. Risk-oriented management in the system of economic security of the enterprise : diss. ... dr. econ. sciences : 21.04.02. Kyiv, 2021. 667 p.
 9. Khoma I. B. Formation and use of diagnostic systems of economic security of an industrial enterprise : monograph / I. B. Khoma. – Lviv : Publishing House of Lviv Polytechnic University, 2012. 504 p.
 10. Kozachenko G. V., Adamenko T. M. Economic security of the enterprise: analysis of existing definitions. *Scientific Bulletin of PUET. Series: Economic Sciences*. 2016. No 1(1). P. 69-79.
 11. Ovcharenko Y. I. Modern economic security: main ontological contradictions and directions for their resolution. *Business Inform*. 2016. No 11(466). P. 8-14.
 12. Potapyuk I., Sazonova T., Lysenko M. Conflict as a threat to management of economic security of the enterprise. *Pryazovskyi economic herald*. 2021. Issue 2(25). P. 116-120. URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-2-22> (access date: 06/07/2024).
 13. Ovcharenko E. I. The system of economic security of the enterprise: formation and goal setting : monograph. / E. I. Ovcharenko. – Lysychansk : «PromEnergo», 2015. 483 p.
 14. North, Douglass C. Transaction costs, institutions, and economic performance. San Francisco, CA: ICS Press. 1992.
 15. Coase, Ronald H. The nature of the firm. Macmillan Education UK. 1995.
 16. Simon, Herbert A. The Sciences of the Artificial, reissue of the third edition with a new introduction by John Laird. MIT press. 2019.
 17. Gutorova O. O. Organizational management : education manual. Kharkiv : KhNAU, 2017. 267 p.
 18. Kotler P., Keller K. L., Ang S. H., Tan C. T., Leong S. M. Marketing management: an Asian perspective. London : Pearson, 2018.
 19. Pushkar Z. M., Pushkar B. T. Personnel management : education manual. Ternopil : Osadtsa Yu. V., 2017. 210 p.
 20. Latysheva O. V. The state and directions of development of environmental management and environmental management at enterprises. *Culture of Black Sea People*. 2006. No 80. P. 86-89.
 21. Financial management : manual / [A. M. Podderyogin, N. D. Babyak et al] ; scientific editor, professor A. M. Podderyogin. – 2nd ed., revision. – Kyiv : KNEU, 2017. 534 p.
 22. Dudar T. G., Melnychenko V. V. Innovation management : education manual. Ternopil : Economic thought, 2008. 250 p..
 23. Utkina Yu. M., Visilyova A. V. Innovative management at enterprises. *Bulletin of the Economy of Transport and Industry*, 2014. No 46, P. 298-302.
 24. Vlasova H. V. Information management and its place in management processes and systems. *Documentary science. Library science. Information activity: problems of science, education, practice* : Collection of materials III International science and practice conf., Kyiv, 16-18 May 2006. / Editor: G. V. Boryak, G. V. Vlasova, L. A. Dubrovina, M. S. Freeman et al. Kyiv, 2006. 232 p.
 25. Matvievko O. V. Basics of information management : education manual. Kyiv : Educational literature center, 2004. 128 p.
 26. Boston Consulting Group. URL: <https://www.bcg.com/publications/2023/advantages-through-innovation-in-uncertain-times> (date of access: 04.08.2024).
 27. Momot O. I. Quality management and elements of the quality system : education manual. Kyiv : Center for Educational Literature, 2007. 368 p.
 28. Podyshenna N. V., Kubishyna N. S. Product quality management at industrial enterprises. *Actual problems of economy and management* : Collection of scientific works of young scientists. 2013.
- Halhash M.R. Issues of formation of safety-oriented management in organizations**
- It was determined that during military conflicts, economic crises, natural disasters, uncertain risks, etc., issues related to the security of organizations are the most relevant. The relevance of the study of the subject area on the formation of safety-oriented management in organizations is shown. It is substantiated that security-oriented organizations in unstable conditions are guarantors of the functioning of the general national economy, as well as guarantors of economic stability and financial stability. The main principles and problems of the formation of safety-oriented management in organizations are defined. Various models of management based on the corporate culture of both individual countries and certain enterprises are presented. The relationship between the management model and the form of ownership of the enterprise is defined.*
- The areas of implementation of the safety-oriented management system in organizations and the scope of conflicts within the organization, from the point of view of different approaches to the management system, are determined. Factors affecting the security orientation of management have been identified, in particular, different approaches to innovation in the activities of executives and units, different views on the criterion of increasing the value of the enterprise, and different natures of organizational culture. Working research hypotheses regarding the influence of key factors on the safety orientation of the enterprise are formulated.*
- The expediency of the analysis of security-oriented management based on the conceptual provisions of classical, neoclassical, institutional, and neo-institutional*

economic schools and relevant theoretical concepts is justified. It is shown that contradictions and conflicts between the organization's management may arise within organizations, which are caused by the different nature of relations with the environment of the organization's functioning and the rational ratio of the security and market components of the enterprise's development. The structuring of the subjects of the organization's management is proposed and three types are distinguished: with the dominance of orientation on the external environment (SMDOEE); with the dominance of orientation to the internal environment (SMDOIE); without a dominant orientation (SMDOEE).

Key words: *security-oriented management, organization management, conflicts, internal environment, external environment, management, typology, hypothesis.*

Галгаш Марк Русланович – аспірант, здобувач ступеня доктора філософії кафедри публічного управління, менеджменту та маркетингу Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Київ.

Стаття подана 17.05.2024.